

Я.І. МОВЧАН¹, А.Г. БЕЗУСЬКО², С.Р. МАТВЄЄВ³

¹ Національний авіаційний університет
вул. Комарова, 1, м. Київ, 03680, Україна
E-mail: yaroslav.movchan@gmail.com
Національний університет "Києво-Могилянська академія"
вул. Г.Сковороди, 2, м. Київ, 04070, Україна
E-mail: bezusko@ukma.kiev.ua

³ Державна служба заповідної справи Мінприроди України
вул. Урицького, 35, м. Київ, 03035, Україна
E-mail: s_matvuyev@menr.gov.ua

ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРІЗНОМАНІТТЯ КАРПАТ У КОНТЕКСТІ ПРОТОКОЛУ ПРО БІОРІЗНОМАНІТТЯ ДО КАРПАТСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ

Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат (Карпатська конвенція) була ратифікована Україною законом від 7 квітня 2004 року № 1672-IV. Україна стала першою державою Карпатського регіону, яка ратифікувала Карпатську конвенцію. На виконання зазначеного закону України Мінприроди України підготувало проект плану першочергових заходів, спрямованих на його реалізацію. Серед основних заходів щодо виконання положень Конвенції - підготовка проекту Протоколу про збереження біорізноманіття на території Карпат. Передпроектна пропозиція щодо такого документа складається з вступу та 20 статей. Зокрема, обґрунтовано мету Протоколу, уточнено зміст головних цілей Протоколу, охарактеризовано територію, на яку поширюється дія документа. У статтях 4-6 базової версії запропоновано перелік заходів щодо збереження, екологічно збалансованого використання та відтворення біотичного й ландшафтного різноманіття Карпатського регіону, обґрунтовано необхідність створення та ухвалення Переліку видів флори та фауни, яким загрожує знищення, або тих, що можуть опинитися під загрозою зникнення, або є критичним для функціонування екосистем, екомережі Карпат як частини Всеєвропейської екомережі з пропозицією термінів її створення. Передбачено захист аборигенної флори та фауни від видів-чужинців і генетично-модифікованих організмів. Проект визначає форми співпраці в таких галузях, як спільна оцінка наслідків від впровадження проектів діяльності на території Карпат, розроблення правових інструментів з питань інтегрованого керування біорізноманіттям, інформування громадськості, проведення спільних наукових досліджень, формування Карпатської екомережі.

Одним з базових факторів збереження біорізноманіття є екомережа. Екомережа як засіб підтримання неперервності рослинного покриву є сукупністю вузлових територій, ландшафтно-біотопічна організація яких є непопущеною або більш-менш наближається до природного стану. Крім територій природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, які представляють найвищу концентрацію біорізноманіття і є важливими вузловими елементами, до екомережі залучаються також інші природні території, які не зазнали істотних антропогенних перетворень (Мовчан, 1997). Щодо екомережі Карпат, мова йде про використання як просторової основи екомережі значних

гірських територій, що збереглися в природному стані (перш за все, уздовж головного Карпатського хребта), так і долин річок і великих лісових масивів. Окрім того, перспективними є передгірські ландшафти, труднодоступність яких сприяла їх збереженню у відносно незміненому стані. Про високу ступінь збереженості можна сказати й щодо транскордонних територій у межах прикордонних смуг і зон. Принципово важливо при цьому враховувати вимоги екосистемного підходу Конвенції про біорізноманіття.

Правовою основою для втілення ідей Протоколу може також слугувати, наприклад, екстенсивне розширення мережі територій природно-заповідного фонду в Україні шляхом впровадження положень Закону України "Про мораторій на проведення суцільних рубок на гірських схилах в ялицево-букових лісах Карпатського регіону", яким передбачено розширити площу територій із природно-заповідним статусом до 20% і до 15% - площу мережі лікувальних природних ресурсів. Особливістю цього проекту Протоколу є також урахування в ході реалізації завдань щодо збереження біорізноманіття традиційного способу життя та етнокультурної діяльності місцевих громад.

Збережемо зелене серце Європи - Карпати!

Л.І. МОКЛЯЧУК, В.А. ПЕТРИШИНА, А.А. ПЕТРИШИНА

Інститут агроекології УААН
вул. Метрологічна, 12, м. Київ, 03143, Україна
E-mail: Petryshyna@mail.ru

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ СТІЙКИХ ПЕСТИЦИДІВ НА РОСЛИННІСТЬ

За офіційними даними, на сьогоднішні в Україні існує понад 149 складів централізованого зберігання пестицидів і близько 5000 складів, розміщених у господарствах. Ґрунти в місцях довготривалого складування отрутохімікатів є основним джерелом забруднення довкілля стійкими пестицидами, зокрема ДЦТ та його метаболітами. 4,4'-ДЦТ, 2,4'-ДЦТ, 4,4'-ДДЕ та 4,4'-ДДД, здатні до міграції трофічними ланцюгами, проявляють канцерогенну, гонадотоксичну й тератогенну дію на живі організми, проникають у материнське молоко та накопичуються в жирових тканинах.

Використання фізіологічних і біохімічних особливостей рослин лежить в основі фіторемедіаційних технологій відновлення ґрунтів, забруднених токсикантами різної хімічної природи, у т. ч. стійкими пестицидами. Процеси надходження, накопичення та повної деструкції органічних молекул пестицидів різняться і рослин різних видів. У зв'язку з цим, важливим є пошук видів здатних до гіперакумуляції та розкладу токсикантів у своїх тканинах. Для територій навколо складів отрутохімікатів характерним є полікомпонентне забруднення ґрунту пестицидами. Основним обмежувальним фактором для росту й розвитку рослин на забруднених ділянках є гербіциди. У результаті їхньої дії порушується структура фітоценозу порівняно з прилеглою незабрудненою територією і чутливі види рослин майже повністю зникають. Відбувається природний відбір найстійкіших видів рослин, здатних адаптуватися до